

Publiczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

58-530 Kowary; ul. Zamkowa 5;

(Tel: 75-718-25-72; Fax: 75-718-20-13; e-mail: poradniakowary@wp.pl)

www.poradnia-kowary.pl

Analiza i synteza słuchowa - niezbędne procesy w nauce czytania i pisania

W klasach 0-3 duży nacisk kładzie się na opanowanie umiejętności czytania i pisania. Niezbędnym warunkiem rozwoju tych umiejętności jest sprawne funkcjonowanie analizatora słuchowego. W jego skład wchodzi:

- ucho, jako receptor bodźców,
- nerwy słuchowe, czyli droga doprowadzająca bodźce,
- część korowa, która odbiera i poddaje przeróbce podniety słuchowe.

Na poziom percepcji słuchowej składa się:

- słuch fizjologiczny,
- słuch fonematyczny,
- pamięć słuchowa,
- umiejętność kojarzenia bodźców.

Od sprawności słuchu fizjologicznego zależy stopień rozwoju słuchu fonetycznego. Jednak między słuchem fizjologicznym a fonetycznym istnieją zasadnicze różnice. Dzieci niedosłyszające źle odbierają dźwięki odległe, lecz kiedy je usłyszą, prawidłowo analizują i syntezują. Słuch fonematyczny zwany jest słuchem mownym, gdyż od jego sprawności zależy różnicowanie dźwięków mowy ludzkiej. Dzięki niemu potrafimy odróżnić np. głoskę "p" od "b". Słuch fonematyczny wykorzystuje procesy analizy i syntezy słuchowej. Analiza słuchowa polega na odebraniu bodźca i rozebraniu go na elementy. Dzięki syntezie możliwe jest złożenie elementów w całość dźwiękową. Opanowanie umiejętności czytania i pisania jest dla dziecka bardzo trudne. Wyraz, który dotąd znało jako całościową jednostkę języka stanowi ciąg fonetyczny. Jego składniki (głoski) nie są pojedynczo, odrębnie wymawiane. Są one artykulacyjnie powiązane. W szybkiej mowie zlewają się, a niektóre nikną podczas mówienia. Ich artykulacja często jest różna w zależności od miejsca w wyrazie. Uczeń musi najpierw poznać strukturę języka mówionego poprzez obserwację i analizę dźwięku, by później przenieść ją na znaki graficzne, litery i ich połączenia. Inaczej nie można nauczyć się ani pisać, ani czytać. Przy zaburzonej analizie i syntezie słuchowej występują liczne błędy w czytaniu i

pisaniu.

1. Błędy w pisaniu:

- mylenie głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych (np. p-b, t-d);
- mylenie głosek ustnych i nosowych (np. m-b, ą, ę - om,em);
- trudności w różnicowaniu zmiękczeń (np. ś-si, ć-ci);
- trudności w różnicowaniu pisowni i-j;
- opuszczanie wyrazów lub ich końcówek;
- zniekształcenia wyrazów z utratą ich sensu np. kobanka (koleżanka);
- zniekształcenia wyrazów lub przekręcenie tekstu przy pisaniu ze słuchu;
- rozdzielanie wyrazów lub ich łączenie np. zastołem;
- opuszczanie lub dodawanie sylab, liter, wyrazów;

2. Błędy w czytaniu:

- trudności w składaniu sylab i wyrazów;
- trudności w zapamiętaniu, powtórzeniu trudnych wyrazów i dłuższych zdań;
- uporczywe literowanie;
- utrudnione przejście od literowania i sylabizowania do czytania całościowego;
- przekręcanie wyrazów i sylab;
- opuszczanie lub dodawanie głosek podczas czytania;
- zlewanie grup głosek.

Do ćwiczeń rozwijających percepcję słuchową należą:

- wyróżnianie i rozpoznawanie dźwięków z otoczenia;
- rozpoznawanie dźwięków instrumentów;
- rozpoznawanie i naśladowanie dźwięków wydawanych przez przedmioty, zwierzęta;
- ćwiczenia rytmiczne np. naśladowanie ilości i tempa uderzeń, odtwarzanie rytmu za pomocą układów graficznych;
- wyróżnianie wyrazów w zdaniu;
- wyróżnianie sylab w wyrazie;
- wyróżnianie głosek w wyrazie (nagłos, wygłos, śródgłos);
- synteza głosek w wyraz z równoczesnym wyszukiwaniem obrazka;
- synteza głosek w wyraz bez pomocy obrazka;
- wyszukiwanie obrazków różniących się jedną głoską;
- odróżnianie mowy prawidłowej od nieprawidłowej (dziecko w umówiony sposób reaguje, gdy usłyszy błąd np. skoła zamiast szkoła).

Ćwiczenia analizy i syntezy słuchowej nie muszą być nudnym treningiem. Oto kilka propozycji ciekawych rozwiązań:

1. Oglądanie kilku obrazków i szukanie w ich nazwach wspólnej głoski (gęś, ślimak, kość).

2. Układanie wyrazów z pierwszych lub ostatnich głosek nazw obrazków (krowa, owca, tygrys -KOT).

3. Szukanie rymujących się wyrazów np. teczka-beczka, trąba-bomba. Na początku wybieramy wyrazy jedno lub dwusylabowe o łatwej strukturze.

4. Układanie zdań, w których każdy wyraz będzie zaczynał się od tej samej głoski np. Tadek tnie turkusową tkaninę.

5. Zabawa "Wyraz w wyrazie":

a) dziecko poprzez zmianę lub pominięcie pierwszej litery zmienia znaczenie podanego wyrazu np. ekran-kran, sport-port;

b) dziecko poprzez zmianę lub pominięcie ostatniej litery zmienia znaczenie podanego wyrazu np.

koszt-kosz, boks-bok;

c) dziecko poprzez zmianę lub pominięcie środkowej litery zmienia znaczenie podanego wyrazu np.

barki-baki, pranie-panie.

6. Szukanie określonych nazw (ludzi, zwierząt, rzeczy lub roślin) ukrytych w zdaniach np. Hydraulik reperuje zepsuty zlew: hydraulik, lew, ul,

7. Rozwiązywanie rebusów obrazkowo - literowych np.

LINA (kotlina),

KA (laska),

DAK (serdak);

8. Przystawianie części podanego wyrazu tak, aby zmieniło się jego znaczenie np. nora-rano.

9. Układanie wyrazów z podanych głosek np. salka, klasa, laska, skala.

10. Tworzenie magicznych kwadratów. Należy podać definicje wyrazów i następnie wpisać odpowiednie hasła do magicznych kwadratów.

K	O	T
O	K	O
T	O	R

D	O	M
O	S	A
M	A	J

11. Szukanie samogłosek w magicznych kwadratach np.:

	N	
N		S
	C	

(nos, noc)

	W	
W		L
	R	

(wór, wół)

(nos, noc) (wór, wół)

12. Uzupełnianie np. 1. Z niego robi się siatkę. 2. Inaczej ciężka praca.

1.....	R	U	T
2.....	R	K	A

LITERATURA:

Chmielewska E., Zabawy logopedyczne i nie tylko, KOW "MAC", Kielce 1997.

Roślowski B., Poradnik fonetyczny dla nauczycieli, WSiP, Warszawa 1982.

Sawa B., Jeżeli dziecko źle czyta i pisze, WSiP, Warszawa 1999.

Waszkiewicz E., Stymulacja psychomotorycznego rozwoju dzieci 6-8 letnich, WSiP, Warszawa 1991.

Wójtowiczowa J., Logopedyczny zbiór wyrazów, WSiP, Warszawa 1993.

Wójtowiczowa J., O wychowaniu językowym, Warszawa 1997.

Opracowała mgr Janina Gremza – Kosiarska; neurologopeda